

BORZA ZNANJA

EMA PERME

Borza znanja je informacijsko središče, kjer se zbirajo, urejajo in posredujejo podatki o ljudeh, ki imajo določeno znanje, informacije, obvladajo kako spretnost ali pa so strokovnjaki na manj znanem področju in želijo svoje znanje* posredovati še komu.

Na drugi strani so povpraševalci, ki znanje iščejo in dobijo na Borzi znanja ustrezne naslove oz. podatke.

Borza znanja obstaja že dobri dve leti, natančneje od 26. oktobra 1994.

Od zamisli do izvedbe

Mnoga spoznanja na področju raziskovanja motivacije za učenje in povezanosti pridobivanja nekega znanja z naravo dela od človeka v današnjem času zahtevajo: dopolnjevanje strokovnega znanja, razne oblike izpopolnjevanja in dopolnjevanja znanja na delovnem mestu; vključevanje v različne dejavnosti stanovanjske soseske in kraja, kjer živimo (sestanki hišnega sveta, krajevne volitve, športna tekmovanja, kulturni dogodki v kraju ipd.); nastopanje v različnih socialnih vlogah, ki so lahko hierarhične ali pa enakovredne (razmerje: mož-žena; starši-otrok; delodajalec-delavec; trgovec-stranka; uradne strukture-občan oz. državljan; sostanovalec; prijatelj; predsednik društva-član društva in še bi lahko naštevali) – včasih se ljudje pojavljamo samo v eni vlogi, drugič pa v več vlogah hkrati.

V vseh teh razmerjih s komunikacijo (besednimi in nebesednimi sporočili) posredujemo in sprejemamo osebne lastnosti (čustva, značajske poteze), vrednote (kulturne, svetovni nazor ipd.) in znanje (izkušnje, ki smo si jih pridobili v različnih socialnih vlogah; prenos znanja na mlajše rodove; poklicno in strokovno znanje, tako praktično kot teoretično ipd.).

Če vse zaokrožimo v celoto, lahko rečemo, da se učimo na vsakem koraku, pri vsakem srečanju z drugimi ljudmi, pri opravljanju različnega dela oz. vsaki dejavnosti, ki se je lotimo.

Namenoma sem izbrala kar se da preprost primer: zavezovanje čevljev. Da, tudi tega smo se nekoč naučili, bodisi po lastni želji ali pa je bilo učenje te spretnosti »načrtovano« od zunaj. Če je mogoče, si priključite v spomin, kako zapleteno je to bilo. Nekdo vam je pokazal (mama, dedek, sestra, sovrstnik, tovarišica v vrtcu...), vam razlagal, spet pokazal, poskusili ste sami, si skušali priklicati »sliko v glavi«, kako nadaljevati, ni šlo in potem je bilo treba ponavljati vse od začetka... in zdaj je to le še avtomatičen gib in če ste v čevljih z vezalkami, ste si jih zjutraj gotovo zavezali, pa se tega niti ne spomnite. Gre za preprosto in na videz nepomembno spretnost, lahko pa bi rekli, da ne poznamo posameznika z normalno razviti motoričnimi sposobnostmi, ki tega opravila ne bi znal. Tako se že od zgodnjih obdobij venomer spoznavamo z novimi rečmi; nekatere nas močneje pritegnejo in zanje se odločimo »žrtvovati« več časa, da jih globlje spoznamo.

* V nadaljevanju bomo uporabljali termin znanje v najširšem smislu, kar pomeni: informacije, ki jih ni mogoče dobiti drugje; znanje spretnosti; zbirateljstvo; partnerstvo za različne konjike; visoko specializirano znanje.

Različne poti do znanja v izobraževanju odraslih

Izobraževanje odraslih je zelo raznoliko. Ravno zato ga ni mogoče postaviti v sistem, kot jih poznamo. Pomembno je, da oblikujemo tej raznolikosti primerno informacijsko mrežo, kje in kako je mogoče priti do zelenega znanja. Šolski sistem vsi dokaj dobro poznamo in tudi za silo vemo, kje je mogoče zvedeti kaj več o tem ali onem šolskem programu. Obstajajo pa še druge oblike izobraževanja in učenja, ki se navadno vsaj po urniku in pogosto tudi po načinu podajanja snovi razlikujejo od formalnih. Po končanem formalnem šolskem programu dobimo spričevalo oz. verificirano potrdilo. S tem »papirjem« je mogoče uveljavljati pridobljeno znanje vsaj na območju Republike Slovenije, z ustreznim postopkom nostrifikacije pa tudi v tujini.

Otroke in mladino tako rekoč »spustimo« skozi formalno šolanje, zaželeno pa je, da se vključujejo tudi v različne t. i. zunajšolske dejavnosti. Večinoma jih organizira šola ali pa vsaj potekajo v šolskih prostorih. Pri tem je pomembno poudariti, da se razmerja, način učenja in celotno ozračje prenašajo tudi na t. i. fakultativne ali pristočasne dejavnosti, kjer se naj bi učenec prostovoljno odločal, katere vsebine oz. dejavnosti bo spoznaval in se vanje vključeval.

Poleg formalnega sistema šolanja nastaja in obstaja še mnogo drugačnih možnosti spoznavanja s posameznimi področji (prakse, znanosti, vsega, kar nas obdaja, torej vsega, kar nam življenje ponuja). Poznamo različna društva, klube, organizacije, ki so privrženi tej ali oni ideji, dejavnosti in družijo ljudi z enakimi interesi.

K izobraževanju odraslih prištevamo vse izobraževalne programe, ki ne spadajo v redni šolski sistem (tu gre tudi za »nadmestek zamujene možnosti v mladosti« – pod tem geslom se na splošno tudi najbolj opravičuje in razume vrednost izobraževanja odraslih) in vsebine, ki jih redni šolski sistem ne zajema (pregled teh je mogoče najti v katalogu »Izobraževanje odraslih v Sloveniji«, Programi in izvajalci, ACS, Ljubljana). Tu mislim različne vrste tečajev, seminarjev in drugih oblik, ki jih pripravljajo in izvajajo različne javne ali zasebne izobraževalne organizacije. Poleg teh nastajajo še druge poti za pridobivanje znanja, kot so študijski krožki, programi Usposabljanja za življenjsko uspešnost (UŽU), Borza znanja kot del Središča za samostojno učenje, Center za mlajše odrasle (CMO).

Borza znanja v sistemu izobraževanja odraslih

V okviru projektov Andragoškega centra Republike Slovenije je kot del širšega projekta Središča za samostojno učenje konec leta 1992 začela delovati Borza znanja. Gre za mo-

del povezovanja ljudi na področju neformalnega izobraževanja in učenja, ki prav gotovo predstavlja enega od kazalcev realnih potreb glede vsebin, ki jih želijo ljudje spoznati oz. se jih učiti.

Ideja izvira iz ZDA. Leta 1971 so v Chicagu odprli ustanovo »The Learning Exchange«, ki temelji na načelu: »each one teach one«. Uveljavila se je kot uspešna zbiralka in posredovalka podatkov med ljudmi s skupnimi interesi: potrebami po znanju, spretnostih in partnerstvu za konjičke, razpravljaljskih skupinah in skupinah z raznovrstnimi dejavnostmi. Po dosegljivih podatkih The Learning Exchange obsega 2.500 vsebinskih področij, vanj pa je vključenih na tisoče ljudi. Po svetu je še več takšnih središč, ki povezujejo ljudi na tak ali podoben način. Borza znanja izhaja iz tega modela, prilagodila pa ga je našim razmeram.

Borza znanja je tako odprla možnost izpolnjevanja želja, ki je druge izobraževalne ustanove nimajo, saj praktično ni nikakršnih omejitev (o vsebini, določanju časa, kraja, načina učenja ipd.). Pomembna je le volja ljudi in želja po samostojnem odločanju in usmerjanju lastnih učnih potreb. Zbiranje povratnih informacij je pokazalo, da ljudje izražajo pozitivno kritiko in si želijo takih središč še na drugih območjih Slovenije. Za daljše učenje oz. za posredovanje vsebin, ki zahtevajo več časa, je namreč nesmiselno povezati npr. nekoga iz Murske Sobote in nekoga iz Črnomlja.

Kako deluje Borza znanja

Začnimo kar s konkretnim primerom.

Potrebujete nekoga, ki bi vam povedal kaj več o vzgoji trajnic na vrtu. Spoznali bi radi ljubitelja, ki se z vzgojo cvetja ukvarja, za nasvete, informacije, mogoče celo literaturo ipd. Na Borzi znanja vam bodo poiskali osebo, ki tako znanje ima. Če je oseba že na seznamu, vam bodo poslali podatke takoj in potem je samo še stvar vaše odločitve, ali jo pokličete in se dogovorite o času, kraju in načinu, kako se boste učili. Edina obveznost, ki jo imate do Borze znanja, je, da ji sporočite, ali ste se povezali in ali je bilo sodelovanje uspešno. Te povratne informacije so pomembne za vse, ki za vami povprašujejo po določenem znanju in t. i. ponudnikih. Če na seznamu ni nikogar, ki bi ponujal znanje, po katerem povprašujete, vas vnesejo v seznam in vašo željo poleg ponudbe pošljejo javnim občilom, kjer ima Borza znanja stalne rubrike za objavo. Na podlagi tega se ljudje tudi priглаšajo.

Vsebina konkretnih ponudb in želja je objavljena na podstranah Teleteksta TVS, vsak torek dopoldne objavijo izbor ponudb in želja po Radiu Glas Ljubljane, vsak dan dvakrat se Borza oglašča na Poslovnem valu, v Astotedniku izide vsako sredo izbor ponudb in želja z Borze znanja, v časopisu Krpan objavljajo mesečni izbor želja in ponudb. Vsako sredo objavijo želje in ponudbe s Primorskega na Radiu Capris in na kabelski TV Malgaj. Za vsebine, ki jih potrebujejo študenti, objavljajo podatke tudi na sistemu informacij Kluba škofjeloških študentov BBS.

Pomembno je, da je zajetih čim več različnih sistemov in poti obveščanja, saj smo ljudje različni. Nekateri pogosteje berejo, drugi poslušajo radio ali gledajo televizijo, tretji pa izrabljajo računalniške možnosti iskanja informacij.

Borza znanja se zaveda, da s približevanjem širšemu krogu ljudi tudi povečuje možnost izbire vsebinskih področij in s tem kvalitativne in kvantitativne možnosti povezovanja povpraševalcev s ponudniki. Za ocenjevanje kakovosti lastnega dela in oceno uspešnosti prenosa določenega znanja zbira Borza povratne informacije o zadovoljstvu ljudi s ponudniki in z načinom posredovanja.

Za vključitev v Borzo znanja ne potrebujete nobenega potrdila o formalni izobrazbi, pomembno je le, da nekaj znate in ste pripravljeni svoje znanje posredovati še komu, torej se preskusiti tudi kot učitelj.

Do zdaj se je na Borzi znanja priglasilo več kot 1200 ljudi, ki nastopajo bodisi kot ponudniki ali kot povpraševalci. Njihovih želja in ponudb je približno 2000, če pa gledamo razmerje med njimi, je nekaj manj kot dve tretjini želja. Aktivnih želja, torej tistih, ki se jih Borzi še ni posrečilo uresničiti, je okrog tristo, kljub bogati ponudbi. To lahko pripišemo nenavadnosti in izvirnosti tistega, po čemer ljudje sprašujejo, npr: izdelovanje punčk iz porcelana, izdelovanje intarzij, rezbarjenje; informacije o tem, kje deluje t. i. Teozofsko društvo, kje na območju Slovenije deluje registrirano središče TATU, iščejo ljudi, ki znajo danski, norveški, hebrejski ali hindujski jezik in so pripravljeni te jezike učiti še koga; iščejo strokovnjaka, ki pozna postopke in tehnike poslikave na les, ipd.

Želje in ponudbe razvrščajo v posamezna področja (povzeto po »Izobraževanje odraslih v Sloveniji«, Programi in izvajalci, Andragoški center Republike Slovenije), zaradi nadaljnje primerjave s formalnim, institucionalnim in neformalnim izobraževanjem oz. potrebami ljudi. Podatki v odstotkih kažejo, da je največ želja in ponudb za učenje jezikov. To lahko pomeni, da kljub obstoječim organiziranim oblikam izobraževanja (bodisi javnih ali zasebnih organizacij) ljudje iščejo drugačne poti, ki si jih lahko bolj sami določajo in usmerjajo. To kaže tudi, da ljudje želijo znanje, in ne spričeval ali potrdil. Gre torej za izredno motivacijo, ki ima v osebnostnem razvoju posameznika veliko vrednost.

Po letu poskusnega dela je skušala Borza znanja zbrati čim več vtisov, mnenj, pripomb in predlogov ljudi, ki so se ji oglašili, da bi bila pri povezovanju čim uspešnejša in bi bili ljudje uspešni pri svojem delu (učenju, instrukcijah, razpravljaljskih skupinah...). Izkazalo se je, da tam, kjer gre za konkretne učne oblike (različne vrste instrukcij, ročna dela ipd.), ljudje dobro sodelujejo. Zelo uspešni so tudi pri prenosu krajsih informacij (včasih je mogoče to opraviti kar po telefonu; uporaba spominskih funkcij na žepnih kalkulatorjih). Težje pa je z drugimi oblikami oz. interesnimi skupinami (npr. diskusijska skupina v angleščini, diskusijska skupina na temo samozaposlitve ipd.), kjer je potrebne več samopobude za organizacijo srečanj in kjer ne nastopata le dva (kot pri instrukcijah mentor in slušatelj).

Ni malo primerov, ko ljudje svoje znanje ponujajo v zamejo za pridobitev drugega znanja (npr.: učenje angleščine za učenje kitare; učenje nemščine za igranje na citre, pravni nasveti za osnove računalništva ipd.). Dogovor o načinu in višini oddolžitve je namreč stvar ponudnika in povpraševalca.

Borza znanja ponuja nove možnosti za različne načine učenja in izobraževanja. Po letu poskusnega dela na Andragoškem centru Republike Slovenije se je decembra 1993 preselila v Knjižnico Otona Župančiča, enoto Delavska knjižnica, ki ji tudi organizacijsko pripada. Izposoji knjižnega in neknjižnega gradiva (avdio- in videokasete z različnih področij ter laserske plošče s klasično, popovsko in rokovsko glasbo) in organizirani dejavnosti izposoje na domu – za vse, ki težje obiščejo knjižnico – so dodali še seznam ljudi, ki ponujajo znanje z najrazličnejših področij. Tako se dopolnjuje in širi ne samo izobraževanje odraslih, ampak tudi bogastvo knjižnic; te so že od nekdaj kulturna in izobraževalna središča.